

Estem totis tocatís de l'ala?

Jaume Marfany

Filòleg i President de la CAL

La gran majoria dels lingüistes us diran que el gènere gramatical no és res més que una manera, totalment arbitrària, de classificar els substantius; que no hi ha cap connexió entre gènere i sexe. En paraules de Carme Junyent: «El sexe és una qüestió de biologia, mentre que el gènere és una qüestió de gramàtica.» Els defensors del llenguatge dit (abans) no sexista i (ara) inclusiu argumenten que el gènere masculí és per als homes o els mascles i el femení per a les dones o les femelles. Tornant a Carme Junyent: «què passa, doncs, quan diem la pantera o la girafa? Aquí ningú pensa que també hi ha mascles ni a ningú se li acudiria crear un masculí per a tots aquests animals en què el gènere no marcat (l'inclusiu) és el femení»¹.

Què diuen els partidaris del llenguatge inclusiu? Hi ha diferents propostes que van des del desdoblament masculí i femení, a eliminar les terminacions de substantius i adjectius i introduir una *e* o una *i* per a fer el plural neutre («totis»). Tot això passant per fer servir només el femení (i no el masculí) com a gènere no marcat.

El desdoblament ens pot conduir a textos que freguen l'absurd. Un exemple real:

*Quan a instància del pare o mare, tutor o tutora, guardador o guardadora de fet, o de l'alumne o alumna quan sigui major d'edat, es prengui en consideració, en comptes del domicili de l'alumne o alumna, l'adreça del lloc de treball d'un d'ells, i aquest és dins l'àrea de proximitat del centre: 20 punts*².

Algun exemple que, a més, és contradictori i que indueix a la confusió³:

Els nois i les noies majors de 18 anys hi tindran accés.

Els nois, és indiferent l'edat que tinguin? Potser hauríem d'acabar dient: *Els nois majors de 18 anys i les noies majors de 18 anys hi tindran accés?*

El cònsol i la cònsola

Si som estrictes i apliquem el desdoblament en tots els casos, ens podríem trobar amb construccions insòlites com «el pilot d'avió i la pilota d'avió», «el cònsol i la cònsola», «l'alt càrrec i l'alta càrrega»... O potser aquí ens dirien que no cal el desdoblament i que ja ens val el substantiu invariable... que és el masculí? Contradicció darrere contradicció.

I alerta amb el contingut semàntic dels respectius gèneres:

No és el mateix el cortesà que la cortesana. Ni el sacerdot que la sacerdotessa. Ni un gat vell que una gata vella. Ni un minyó que una minyona. Ni el major-dom que la majordoma. L'infant que la infanta. Home públic que dona pública...⁴.

Hi ha una part del feminisme dit «revolucionari» que ha decidit fer servir el femení com a gènere no marcat. El resultat és l'ús indiscriminat de substantius i adjectius femenins que, en molts casos, pot induir també a confusions.

Pel que fa a l'ús de «totis»... Aparentment, per a tots aquells que tenen animadversió per al «tots/totes» o a fer servir només el femení com a gènere no marcat («totes»), sembla que seria fàcil i senzill utilitzar el pronom indefinit *tothom*. Doncs, no... perquè *tothom*

¹ <https://www.ccma.cat/tv3/el-llenguado/fins-a-quin-punt-i-de-quina-manera-el-feminisme-ha-transformat-el-llenguatge/noticia/2994871/>

² <http://www.llf.uam.es/clg8/actas/pdf/paperCLG60.pdf>

³ VALLS, David, *Les llengües de l'Anaconda*, Viena Edicions, 2018.

⁴ <https://ojs.uv.es/index.php/caplletra/article/view/4466/4213>

és una construcció formada per *tot* i *hom*, i *hom* etimològicament significa 'home'.

El pronom *hom* comença a aparèixer en el segle XII, evolucionant del llatí *HOMO*. Des de llavors ja comença a adoptar el significat de 'qualsevol persona'. Algun exemple:

Déus mana a hom amar son enemich (Ramon Llull, s. XII).

Hom diu que les muntanyes del Pirineu són les més boniques del món.

El pronom *tothom* apareix ja en el segle XIV amb el significat de 'tota la gent', 'totes les persones'. Doncs, després de set segles encara hi ha gent que hi veu darrere, amagat, aguaitant, la paraula *home*, sexista, patriarcal i masclista.

Els «fans» del llenguatge inclueixen ens diuen que serveix per a visualitzar les dones i que des del llenguatge podem programar-nos o desprogramar-nos. Si canviem la manera d'expressar-nos, afirmen, podem canviar conductes.

En aquest sentit, ens diu Carme Junyent: «Si realment canviant la llengua poguéssim canviar el món, per què perdem el temps únicament amb les dones? Modifiquem el sistema de possessius, s'acaba la propietat privada i ja tenim la revolució feta. Per què hem de perdre el temps amb el gènere? Anem per la possessió, que és molt més transcendent i fonamental»⁵.

Caldria que ens preguntéssim, doncs, si la modificació d'un aspecte gramatical té realment incidència en els comportaments i les actituds. Anem a pams... Moreno Cabrera escriu⁶:

[...] la gramática no puede tener actitudes sexistas porque en sí misma no hace nada, sino que quienes llevan a cabo actuaciones lingüísticas pueden hacer un uso sexista de la lengua amén de que dichas actuaciones pueden tener algún reflejo más o menos superficial o profundo en la gramática de la lengua.

El fet del gènere gramatical influeix en el fet que una societat sigui més o menys masclista?

Tots estaríem d'acord a dir que el masclisme i les actituds masclistes són un fet universal. No hi ha

societats en què el masclisme hagi desaparegut de la faç de la terra. L'anglès és una llengua que, en general, només té el gènere neutre. No hi ha masculí ni femení. No hi ha masclisme als països que tenen l'anglès com a llengua pròpia? La dona és tan visible com l'home en aquests països? No hi ha discriminació per raó de sexe?

Segons Carme Junyent, en el món hi ha tres llengües que tenen el femení com a genèric. Sabem, també, que no arriben ni al 15% les llengües del món que tenen gènere gramatical (masculí, femení, neutre). La gran majoria de llengües del món, des del basc fins al japonès, no tenen gènere.

La gran majoria de llengües del món, des del basc fins al japonès, no tenen gènere.

Les preguntes són: Els països que tenen el femení com a genèric, han desterat el masclisme de la seva societat? Les actituds masclistes només imperen en un 15% dels països del món?

Hi ha un 85% de societats on el masclisme ha desaparegut o s'ha reduït a la mínima expressió?

En el llibre anteriorment citat, *Les llengües de l'Anacònda*, de David Valls⁷, hi trobarem un munt d'exemples interessants i (per a nosaltres) curiosos de les diferents llengües del món. Valls ens parla del *dyirbal*, una llengua aborigen d' Austràlia que té quatre gèneres (incloent-n'hi un de referit només a plantes comestibles). El resum dels quatre gèneres seria aquest:

⁵ <https://www.ccma.cat/tv3/el-llenguado/fins-a-quin-punt-i-de-quina-manera-el-feminisme-ha-transformat-el-llenguatge/noticia/2994871/>

⁶ <https://ojs.uv.es/index.php/caplletra/article/view/4466/4213>

⁷ Cf. nota 3.

1. *Bayi, humans masculins, no humans animats*
2. *Balan, humans femenins, foc, líquids bevibles, lluita*
3. *Balam, plantes comestibles*
4. *Bala, gènere on hi ha la resta (el cos, noms de llocs, carn, peix, etc.)*

La llengua *manambu*, de la Papua Nova Guinea independent, «als noms que fan referència a objectes llargs se'ls assigna el masculí, mentre que als objectes petits se'ls assigna el femení. Això no deixa de ser, un cop més, una classificació molt arbitrària i culturalment motivada, ja que quina mida és gros o petit per determinar el gènere d'una paraula? A més, també tenen el gènere masculí els noms que denoten objectes llargs, i són femenins els noms que denoten objectes rodons. I ja sé què estareu pensant aquells que encara confoneu el gènere amb sexe, però tot plegat no deixen de ser apreciacions arbitràries i culturals un cop més, perquè en la llengua *mianmin*, també de Papua Nova Guinea, tot i que llargària s'associa al gènere masculí i els objectes arrodonits al gènere femení, com en *manambu*, els objectes grans tenen gènere femení i els petits masculí, just al contrari que en *manambu*»⁸.

A tall de conclusió...

Deixeu tranquil·la la llengua, que prou problemes té. No us inventeu nous prejudicis sobre les diferents i diverses formes de comunicar-nos que tenim els humans. No feu com Carles V que deia que l'espanyol serveix per a parlar amb Déu, l'italià amb les dones, el francès amb els soldats i l'alemany amb el cavall. No feu com Bertrand Barère de Vieuzac, que va inspirar un informe a favor de la imposició del francès a la França post-revolucionària: «El federalisme i la superstició parlen baix bretó; l'emigració i l'odi a la República parlen alemany; la contrarevolució parla italià, i el fanatisme parla basc.» No feu com en Vargas Llosa, que parlava de la «intel·ligència del francès i del "bronco vigor" de la llengua castellana»⁹.

Deixeu les llengües, deixeu el català, en pau. █

8 Ibíd.

9 JUNYENT, Carme, i Pere COMELLAS, *Els colors de la neu. La llengua, les persones, el món*, Ed. EUMO.

El plaer de compartir

Trias Galetes - Biscuits, S.A.

Ctra. de Sils, 36
17430 Santa Coloma de Farners
Tel. 972 84 12 13
www.trias.cat